

در این سرفصل همچنین می‌خوانید:

۲۴	درخشش آفتاب خاورمیانه
۲۵	برای قدرت سیاسی، ابرقدرت اقتصادی شویم
۲۶	ما و فرصت‌های نو
۲۷	استراتژی نفوذ
۲۸	عهد و پیمان
۲۹	رفاقت با ارامنه
۲۹	کفه سنگین واردات
۳۰	رقابت منطقه‌ای برای تکنولوژی‌های نفتی
۳۰	از CIS تا GCC

تجارت خارجی و افق ۱۴۰۴

کورس نفس گیر

با شرایط کنونی تجارت خارجی کشورمان، دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز سخت‌تر خواهد بود.

وجود اقتصادهای قدرتمندی چون ایران، ترکیه، قطر و عربستان در کنار کشورهای دیگری چون عراق، امارات، یمن، رژیم صهیونیستی، لبنان و فلسطین در منطقه، خاورمیانه را به یکی از مهمترین قطب‌های نظام اقتصادی و سیاسی جهان تبدیل کرده است. بر اساس آخرین گزارش بانک جهانی در رابطه با منطقه خاورمیانه، ترکیه با برخورداری از رقم ۶۱۷ هزار و ۹۹ میلیون دلار محصول ناخالص داخلی به رقم جاری، قدرتمندترین اقتصاد خاورمیانه به شمار می‌رود. پس از آن، عربستان با ۳۶۹ هزار و ۱۷۹ میلیون دلار در رده دوم و کشورمان با بهره‌مندی از GDP ۳۳۱ هزار و ۱۵ میلیون دلاری به ارزش جاری، در رده سوم اقتصادهای بزرگ خاورمیانه قرار گرفته‌اند. از لحاظ محصول ناخالص داخلی با شاخص برابری قدرت خرید (GDP PPP)، اگر چه ترکیه همچنان یک‌ه‌تاز اقتصادهای منطقه می‌باشد، اما کشورمان مکان دوم را از آن خود کرده است که خود موضوع حایز اهمیتی است.

بر اساس گزارش ۲۰۰۹ صندوق بین‌المللی پول، ترکیه با رقمی معادل ۸۸۰ هزار و ۶۱ میلیون دلار محصول ناخالص داخلی بر مبنای قدرت خرید، در مکان اول قرار دارد و کشورمان با رقم ۸۲۷ هزار و ۸۵۸ میلیون دلار در جایگاه دوم منطقه قرار گرفته است. در این بین، عربستان هم با بهره‌مندی از ۵۹۳ هزار و ۳۸۵ میلیون دلار، در رتبه سوم بزرگترین اقتصادهای منطقه قرار گرفته است. اما شاخص‌های سرانه حکایتی

رود. این مسأله از آن جهت اهمیت دارد که کشورهایی که نفت بیشتری تولید می‌کنند، از قدرت تصمیم‌گیری بیشتری هم در سیاست‌های آپک برخوردارند. حفظ رتبه ایران در تجارت نفت خام، به طور حتم به تثبیت قدرت نفوذ و تصمیم‌گیری کشورمان در عرصه انرژی خواهد انجامید.

متأسفانه در بُعد تجارت منطقه‌ای هم بازارهایمان را از دست داده‌ایم. عراق که به دلیل همسایگی‌اش حجم بالایی از واردات خود را از ایران تأمین می‌کرد، به دلیل عدم برنامه‌ریزی‌های مبتنی بر اهداف جهانی کشورمان، مبداهای تجاری دیگری را برای خود دست و پا کرده است. در سال گذشته، اگر چه عراق بیشترین ارزش صادرات غیرنفتی ایران را به خود اختصاص داده بود، اما کشورهای سوریه، ترکیه و آمریکا بزرگترین شرکای تجاری عراق بوده‌اند. اگر بخش خصوصی واقعی را درست در محاسباتمان وارد نکنیم، شک نکنید که به قطب اول تجاری در منطقه نمی‌رسیم. همین‌طور اعمال سیاست‌های درست اقتصادی و حمایت از صادرکنندگان با استفاده از اهرم‌هایی همچون ابزارهای تشویقی مالیاتی و نرخ ارز متناسب، بال‌های پرواز ما در مسیر پُر پیچ و خم اهداف و رؤیاهایمان است. ■

واردکنندگان برتر کالاهای غیرنفتی ایران (۲۰۰۹)

رتبه	کشور	ارزش (میلیون دلار)	سهم ارزش به کل صادرات (درصد)
۱	عراق	۴,۱۰۹	۱۹/۳۳
۲	چین	۳,۱۲۰	۱۴/۶۷
۳	امارات	۲,۸۷۵	۱۳/۵۲
۴	هند	۱,۲۶۳	۵/۹۵

استخراج: ماهنامه «اقتصاد ایران» از آمارهای گمرک

متفاوت دارند. بر اساس گزارش صندوق بین‌المللی پول، در رده بندی سرانه GDP، کشور قطر با ۶۸ هزار و ۸۷۲ دلار در رتبه اول منطقه - و البته سوم جهان - قرار گرفته است. کشورهای امارات و کویت هم به ترتیب با ارقام ۴۶ هزار و ۸۵۷ دلار و ۳۱ هزار و ۴۸۲ دلار در رتبه‌های دوم و سوم منطقه قرار دارند.

دغدغه‌های نفتی

در خلال سال‌های اخیر، اگر چه کشورمان برای رهایی از وابستگی به صادرات نفت، اقدامات بسیاری را جهت توسعه صادرات غیر نفتی انجام داده، اما به دلیل گستردگی مخارج دولتی، این وابستگی کاهش نیافته است. به جرأت می‌توان گفت اگر همین روند را ادامه دهیم، راه دستیابی به اهداف افق ۱۴۰۴ سخت خواهد شد. شاهد این مدعا، سرمایه‌گذاری‌هایی هستند که کشورهای حوزه خلیج فارس و به خصوص قطر در صنایع بالا دستی گاز پارس جنوبی انجام داده‌اند. تأخیر در سرمایه‌گذاری در اجرای چنین پروژه‌هایی سبب شده کشورمان در بهره‌برداری و استخراج منابع نفتی و گازی با مشکلات عدیده‌ای مواجه باشد. در حال حاضر، اگر چه ایران رتبه بالاتری در استخراج و تولید نفت خام در قیاس با عراق دارد، اما این کشور با سرمایه‌گذاری‌هایی که اخیراً انجام داده، به طور قطع درآینده‌ای نه چندان دور گوی سبقت را از ایران خواهد